ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר דרוקרת עיר המוציאה חמש מאות רגלי הוה ויצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד גזר רב נחמן בר רב חסדא תעניתא אמר רב נחמן בר יצחק כמאן כר"מ דאמר [א]ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר ליתי לגבן א"ל תנינא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו שכן מצינו בהר סיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה [1]גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה [2]במשוך היובל המה יעלו בהר וכן מצינו באהל מועד שבמדבר שכל זמן שהוא נטוי אמרה תורה [3]וישלחו מן המחנה כל צרוע [ב]הוגללו הפרוכת הותרו זבין והמצורעים ליכנס שם אמר ליה אי הכי (א) ניקום אנא לגבי מר אמר ליה מוטב יבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס בסורא הוות דברתא בשיבבותיה דרב לא הוות דברתא סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש איתחזו להו בחילמא רב דנפישא זכותיה טובא הא מילתא זוטרא ליה לרב אלא משום ההוא גברא דשייל מרא וזבילא לקבורה בדרוקרת הוות דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש איתחזי להו בחילמא האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחממת תנורא (ב) ומשיילי לשיבבותיה אמרו ליה לרב יהודה אתו קמצי גזר תעניתא אמרו ליה לא קא מפסדן אמר להו זוודא אייתו בהדייהו אמרו ליה לרב יהודה איכא מותנא בחזירי גזר תעניתא נימא קסבר רב יהודה מכה משולחת (ג) ממין אחד משולחת מכל המינין לא [א]שאני חזירי דדמיין מעייהו לבני אינשי אמרו ליה לשמואל איכא מותנא בי חוזאי גזר תעניתא א"ל והא מרחק אמר ליכא מעברא הכא דפסיק ליה אמרו ליה לרב נחמן [ב]איכא מותנא בארעא דישראל גזר תעניתא אמר אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן טעמא דגבירה ושפחה הא שפחה ושפחה לא והא אמרו ליה לשמואל איכא מותנא בי חוזאי גזר תעניתא [ג]שאני התם כיון דאיכא שיירתא דלווי ואתיא בהדיה אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא ממתיבתא דרקיעא כל יומא ולאביי כל מעלי יומא דשבתא לרבא כל מעלי יומא דכיפורי הוה קא חלשא דעתיה דאביי משום דאבא אומנא אמרו ליה לא מצית למיעבד כעובדיה (ד) ומאי הוו עובדיה דאבא אומנא דכי הוה עביד מילתא הוה מחית גברי לחוד ונשי לחוד ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא דהוות בזיעא כי כוסילתא כי הוות אתיא ליה איתתא הוה מלביש לה כי היכי דלא ניסתכל בה ואית ליה דוכתא [ד]דצניעא דשדי ביה פשיטי דשקיל דאית ליה שדי ביה דלית ליה [ה]לא מיכסיף כי הוה אתרמי ליה צורבא מרבנן אגרא מיניה לא שקיל [ו]ובתר דקאי יהיב ליה פשיטי ואמר ליה זיל בריא נפשך יומא חד שדר אביי זוגא דרבנן למיבדקיה אותבינהו ואכלינהו ואשקינהו ומך להו ביסתרקי בליליא

לצפרא

ביום אחד אין זה דבר. לאקראי בעלמא הוא: ה"ג **עיר גדולה המוציאה אלף וחמש מאות רגלי** (ה) **יצאו הימנה תשעה מתים וכו'.** אלף וחמש מאות איש דהיינו פי שלשה בעיר קטנה: כפר עכו לדרוקרת נ"א דיוקרא עיר ששמה יו"ד והיא קטנה על שם שיו"ד קטנה באותיות: ה"ג **יצאו הימנה ג' מתים** (ו) **בג' ימים: ריחק נגיחותיו.** בשור מועד קאי בבבא קמא בפרק כיצד הרגל מועדת אי זהו תם ואי זהו מועד כל שהעידו בו ג' ימים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר כל שהעידו בו ג' פעמים ביום אחד ר' יהודה סבר כתיב או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום (ז) מתמול תרי שלשום תלת הרי ג' ימים ור"מ סבר ריחק נגיחותיו כשנגח בג' ימים זה אחר זה חייב קירב נגיחותיו שנגח ג' פעמים ביום אחד לא כל שכן: **ליקום מר להכא.** דרב נחמן בר יצחק הוה יתיב בין גברי דלא חשיבי כולי האי וקאמר ליה רב נחמן בר רב חסדא ליקום מר מהתם וליתי ליתיב גבאי: **תנינא.** תני אנא. שונה אני ברייתא זו רבי יוסי אומר כו': **לא מקומו של אדם מכבדו.** ואם אלך ואשב שם אין המקום מכבדני: **גם הצאן והבקר אל ירעו.** דמשום שכינה היה הר סיני מכובד ומקודש: **אל מול ההר ההוא.** מדכתיב ההוא משמע כל זמן שהוא בגדולתו שהשכינה עליו (ו) נסתלקה השכינה במשוך היובל וגו'. ואע"ג דהאי קרא בלוחות הראשונות כתיב לא נסתלקה שכינה עד לוחות האחרונות שניתנו ביום הכפורים וגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר ומשם ניתנו כל המצות בקולי קולות ולפידים ביום קבלת עשרת הדברות עד אחד בניסן שהוקם המשכן ונסעה וזזה שכינה מן ההר וישבה לה על (ח) הכפורת ושם באהל מועד נשנית התורה כללותיה ופרטותיה ועל אותה שעה היה מתיר להם בלוחות הראשונות לעלות כדאמרינן במסכת ביצה (דף ה.) כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ובראש קונטרס רומי אתה מוצא תשובת (ט) רבים בכך: **במשוך היובל.** בסיום השופר כשתסתלק השכינה. דרך הוא להאריך ולמשוך התקיעה בשעת סיום: **הוגללו הפרוכת.** שהיו נגללין בשעת נסיעתן (ו) היו נוסעין כולן ואין זבים ומצורעים ונכנסין במחנה: **פרס.** חצי מנה. ולשון פרוסה כמו פרס פריסת מלכותך (דניאל ה). שאביו של רב נחמן בר רב חסדא גדול מיצחק אביו של רב נחמן מדמיתקרי בר רב חסדא ואילך רב נחמן בר יצחק מכלל שלא נסמך: **דברתא.** דבר: **בשיבבותיה.** בשכונתו: **איתחזו להו בחילמא.** להנך אינשי דסברי (ח) משום זכותיה דרב הוא: **הא זוטר ליה לרב.** גם זה קטן הוא לפי גדולת רב: **מרא.** פושיי"ר בלע"ז: **וזבילי.** פלי"א בלע"ז: **לקבורה.** ומשום זכותיה דקבורה מדדו בו מדה כנגד מדה: **ומשיילא לשיבבותה.** ומשאילתו לשכנותיה לאחר שהסיקתו משלה לפיכך נמדדת השכר בה במדה: **קמצא.** ארבה שמכלה את התבואה: **לא קא מפסדא.** לא בעינן למיגזר תעניתא: **זוודא אייתו בהדייהו.** בתמיה וכי צידה הביאו עמם שלא יפסידו את התבואה: **מעייהו.** בני מעיין שלהן שאין להן כרס הפנימי כשאר בהמה. וסימן רע הוא: **בי חוזאי.** מקום במלכות בבל: **גזר תעניתא.** בעירו: **הא מרחק.** ואין לחוש שמא יבא עד כאן: **אמר להו וכי מעברא פסיק להו.** וכי מעברות ושאר מחילות מפסיקין לפני הדבר שלא יבא: **שפחה לא כל שכן.** ויש לחוש שמא ישתלח עד כאן: **הא שפחה ושפחה.** שתי עיירות של חוצה לארץ כגון בי חוזאי ונהרדעא דאתריה דשמואל: **שיירתא.** דאזלי מבי חוזאי לנהרדעא: **דלווי.** מתלוה ובא עמהן: [י]**שלמא מרקיעא.** בת קול אומרת לו שלום עליך: **אבא אומנא.** מקיז דם: **כי הוה עביד מילתא.** כשהיה מקיז דם לבני אדם: **ודנשים לחודייהו.** לצניעותא: **דאית ביה קרנא.** וינטוש"א שהיה תקוע בו הקרן שהוא מקיז בו ולנשים הוי מלביש לה: **ולא מכסיף.** דלאחר (כ) שהכה לא הוה ידע מאן רמי (בכסילתיה) פשיטי להתם ומאן דלא רמי: **בריא נפשך.** חבריא עלמך: **למיבדקיה.** לבדקו במעשיו: **ומך להו בסתרקי.** קיפל תחתיהן תכשיטי לאמר טפיד"ו בלע"ז ליזן בהן:

לצפרא

יבא מנה בן פרס. כלומר מוטב שיבא גדול בן הדיוט דפרס לא הוה אלא חצי מנה ואל יבא מנה בן מנה דהיינו רב חסדא דהיה מנה כלומר שהיה חשוב ופרס היינו יצחק אבוה דרב נחמן דלא מיקרי רב יצחק: [ל]**אמר** ליה זוודא אייתי בהדייהו. פירוש וכי צידה הביאו עמהם שיהו אוכלות כלומר אי אפשר שלא יאכלו התבואה והזרעים: **אמרו** ליה לרב יהודה איכא מותנא בחזירי גזר תעניתא וכו' עד שאני חזירי דדמו מעייהו לבני אינשי. פירוש שבני מעיו של חזיר דומין למעים של בני אדם ויש לחוש שיהא (ט) על בני אדם מכאן נראה שאם יהיה דבר על עובדי כוכבים שיש לחוש ויש להתענות דהא הכא חזינן דגזר תעניתא (י) מדבר שהיה בחזירין משום דדמו מעייהו לבני אדם וכל שכן דנכרים דדמו לישראל: **גבירה** לוקה. פי' זו ארץ ישראל:

טרפה

עין משפט נר מצוה

יט א טוש"ע א"ח סי' תקעו סעיף ג:
כ ב ג מיי' פ"ב מהלכות תעניות הלכה י טוש"ע שם סעיף ב:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

חיי עולם. תורה (שבת י.). **באסקריא דספינתא.** בלונקות ארוכים שתולים בה וילון הספינה (כתובות סח: ושם: באסקריא דמבוחא. ופי' מבוחא וילון). **אמר אי איכא דשאיל לי כו'.** כלומר אע"פ שהלכתי בספינה לא שכחתי תלמודי ויש בידי לתקן כל הברייתות שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא בתוספתא שלהן אמינא להן סמך במשנתנו של הש"ס שסידר רבי ולהכי נקט רבי חייא ורבי אושעיא לפי שכן עיקר כדאמרינן בעלמא כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא (כתובות סט:). **תנא ליה.** שנה לפניו ברייתא זו ושאלו לאמוץ לה סמך במשנה שסידר רבי (שם). **שקל.** חצי סלע (שם). **והן ראויין לתת להם סלע.** שאינן זוכין בפחות (שם). **נותנין להם סלע.** דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע, לא הוה אמר (שם). **ואם אמר אל תתנו.** הרי מיתה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה (שם). **אם מתו.** כלא בנים (שם). **אין נותנים להם אלא שקל.** שאין לנו להפקיד את הנכסים אחריהם הואיל ועשה את האחרים יורשים אחריהם ודאי דווקא שקל קאמר כדי שתפול ירושה אחריהם לאותן אחרים (שם). **הא מני.** היכא דאמר להו אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל, ואע"ג דסוף סוף כולהו נכסי דידהו ניהו לא יהבינן להו בקוטען אלא שקל בשבת והמותר יזונו מן הצדקה, וליכא לאקשויי עלה הא דאמר בפרק נערה (כתובות מח.) לאו כל כמיניה שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור, דהתם הוא דאמר אל תקברוהו מנכסיו ונכסי דידיה ניהו הלכך לא לייתינן ליה לקוברו מן הצדקה כדי להעשיר את בניו, אבל הכא נכסי לאו דיתמי ניהו כי אם לפי צוואתו (כתובות ס:). **שרינהו לסיפטא.** התירו האורגים והמרלופין ופתחום (סנהדרין קט.). **וקטלינהו להנך דיוראי.** אותן בני הכפרים (שם).

רבינו חננאל

א' ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליתי מר יקום הכא, א' ליה תנינא לא המקום מכבד את האדם אלא אדם מכבד את מקומו, שכן מצינו בסיני שכל זמן שהשכינה עליו כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו, נסתלקה שכינה כתיב במשוך היובל המה יעלו בהר. וכן באהל מועד כל זמן שהיה נטוי כתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל וגו', הוגללו הפרוכת הותרו הזבין והמצורעין להכנס. אמר לו אבוא אני אצלך, אמר לו מוטב יבא מנה בן פרס, פי', חכם בן מי שלא היה אביו חכם, אצל חכם בן חכם. בסורא הוה מותנא, בשיבבותיה דרב לא הות, וכן הות דליקתא בדיוקרת, ובשיבבותיה דרב הונא לא הות. ואסיקנא דלאו בזכותייהו דהני, אלא בשביל ההוא גברא דמושיל מרא לאינשי לקבורה, ובדיל ההיא איתתא דמחממא תנורא ומושלא לשיבבתה. אמרו לר' יהודה איכא מותנא בחזירי. אמר כיון [דדמיין] מעייהו לבני אדם גוזרין תעניתא.

מסורת הש"ס

א) ב"ק כד. ב"ב כח., ב) [מנחות לה.], ג) פ"א מאכרא, ד) פ"א הוה אתי וייתיב ולא, ה) פ"א וכי הוה חזי איניש דלא אפשר ליה הוה יהיב ליה כו', ו) נ"ל ביום אחד. רש"א, ז) [שמות כא], ח) הכפורת באהל מועד ושם נשנית התורה כנ"ל. רש"א, ט) [רבינו ברוך. ס"א], י) [ד"ה שלמא אמרי ד"ה אבא], כ) נ"ל שנ"ל שהקית, ל) [נ"ל אמר להון.

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אַל יֵרָא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל יִרְעוּ אֶל מוּל הָהָר הַהוּא: שמות לד ג
2. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג
3. צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ: במדבר ה ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל אי הכי איקום אנא ואיזול לגבי מר: (ב) שם הכיא איתתא דמחממת תנורא מע"ש לע"ש ומשיילא לשיבבותה: (ג) שם מכה משולחת במין אחד משולחת בכל המינין: (ד) שם למיעבד כעובדיה דאבא ארמנא ומאי הוו כו' כי כוסילתא דבי הוות כו' דלא ליסתכיל בה והוה ליה דוכתא לצניעא: (ה) רש"י ד"ה ה"ג עיר כו' ויצאו הימנה ט' מתים וכו' כגון כפר עכו אלף וחמש מאות וכו' בעיר קטנה הס"ד ואח"כ מה"ד דרוקרת נ"א יו"ד קרת עיר ששמה יו"ד והיא עיר קטנה על שם כו' כנ"ל ותיבות כפר עכו נמחק: (ו) ד"ה אל מול כו' שהשכינה עליו הס"ד ומה"ד נסתלקה וכו' ובראש קונטרס תשובת רומי: (ז) ד"ה הוגללו וכו' והיו נוסעין וכו' במחנה שכינה הס"ד: (ח) ד"ה איתחזו וכו' דמשום זכותיה: (ט) תוס' ד"ה אמרו כו' ויש לחוש שיהא דבר על בני אדם: (י) בא"ד אדבר שהיה בחזירין, נ"ב וקשה דאמרינן דסגלא בתרי אומי לא שלטא:

לעזי רש"י

פושיי"ר [פושוי"ר]. מעדר. פלי"א [פיל"א]. יעה. וינטושא. כוס הקזה. טפיד"ו [טרפיי"ר]. שטיח.

רבינו גרשום

ריחק נגיחותיו. שנגח בג' ימים, הוי מועד. קירב נגיחותיו, שנגח ג' ביום אחד, לא כ"ש. מעברי מפסקי. כלומר שיירות מציין שעוברין במעבורות מבי חוזאי להכא. כיון דשכיחי שיירתא, מבי חוזאי להכא גזר, אבל מא"י לבבל דלא שכיחי שיירתא אי לאו משום גבירתה לא הוה גזר. אתי ליה שלמא. מכרזי עליה שלמא מרקיעא. דאית ביה קרני. כלומר אתרא לקרני.